

УДК 631.15:633(477.44)

РОЗВИТОК РОСЛИННИЦТВА У ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ (НА ПРИКЛАДІ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ПОДІЛЛЯ АГРОІНВЕСТ»)

Мірзоева Т.В., Собчук І.А.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Досліджено сучасний стан виробництва сільськогосподарських культур у Вінницькій області (на прикладі ТОВ «Поділля Агроінвест»). Зокрема, проаналізовано динаміку розвитку рослинництва в 2012-2015 роках, основні показники економічної ефективності виробництва окремих видів рослинницької продукції. Приділено увагу факторам, що впливають на розвиток рослинництва. Запропоновано шляхи подальшого розвитку даної галузі з урахуванням змінних умов сьогодення.

Ключові слова: рослинництво, розвиток рослинництва, сільськогосподарські культури, урожайність, обсяги виробництва, економічна ефективність.

Постановка проблеми. Однією з головних галузей матеріального виробництва є сільське господарство. Попит на його продукцію постійно зростає, оскільки в світі збільшується кількість населення, особливо міського. Надзвичайно важливе значення має продукція рослинництва – однієї з провідних галузей аграрного виробництва. У вітчизняному валовому виробництві продукції сільськогосподарства на рослинництво припадає близько 45% [3]. Галузь рослинництва аграрної сфери нашої держави займається вирощуванням майже 350 різних видів рослин. Значна частина експортних надходжень до бюджету країни в останні роки забезпечується реалізацією продукції рослинництва. Ці та

низка інших факторів свідчать про важливість подальшого ефективного розвитку даної галузі для національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток сільськогосподарства завжди цікавив науковців і практиків. Перспективами розвитку сільськогосподарства загалом і галузі рослинництва, зокрема, тривалий час займаються такі вчені як Бородіна О.М., Залуцький І.Р., Збарський В.К., Лузан Ю.Я., Месель-Веселяк В.Я., Пасхавер Б.Й., Саблук П.Т., Юрчишин В.В. та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на досить ґрунтовний аналіз, здійснений у працях наведених авторів, проблема ефективного розвитку як

аграрної сфери та її складової – галузі рослинництва – потребує подальших теоретико-методологічних досліджень з урахуванням змінних умов сьогодення.

Формулювання цілей статті. Метою статті є здійснити аналіз розвитку рослинництва у Вінницькій області на прикладі виробничої діяльності ТОВ «Поділля Агроінвест» та окреслити шляхи подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основою розвитку як галузі рослинництва, так і аграрного виробництва в цілому є виробництво зернових і технічних культур. Так, в Україні в 2015 р. валовий збір зернових і зернобобових культур становив 60,0 млн т (у вазі після доробки), а їхня середня врожайність – 41,0 ц з 1 га. Порівняно з 2014 р. виробництво зерна скоротилося на 6,1% (на 3,9 млн т), що зумовлено зменшенням середньої врожайності з 1 га (на 6,2%) [4].

Важливим аграрним регіоном України є Вінницька область, де в 2015 р. було вироблено 6,3% валової продукції сільського господарства держави, в тому числі продукції рослинництва – 7,4%, тваринництва – 4,7% [7]. Область є типовим регіоном аграрної спеціалізації, де рослинництво

історично є провідною галуззю через сприятливі ґрунтові та агрокліматичні ресурси. Традиційними галузями спеціалізації, обумовленими природно-ресурсним потенціалом, є вирощування пшениці та інших зернових, цукрового буряку, плодове садівництво. Тепер до них додалося вирощування олійних культур (соняшнику, ріпаку, сої). Нині переважно рослинництво на Вінничині представлене виробництвом зернових і зернобобових культур, технічних культур і продукції садівництва [1].

Валовий збір у Вінницькій області зернових і зернобобових культур у 2015 році, порівняно з 2014 р. скоротився на 25,6% і склав 3,7 млн. т (у вазі після доробки) [2]. Переважно, як і в цілому по країні, це було обумовлено несприятливими погоднo-кліматичними умовами, проте відіграла свою роль і низка загальнодержавних проблем – як то: девальвація гривні, подорожчання паливно-мастильних матеріалів, добрив тощо.

Наведені проблеми позначилися й на діяльності ТОВ «Поділля Агроінвест» – типового для Вінницької області середнього сільськогосподарського підприємства, що територіально розташоване в с. Скарженці Хмільницького району

Таблиця 1

Динаміка розвитку рослинництва (на прикладі ТОВ «Поділля Агроінвест»)

Показник	Роки				2015 р. у % до 2012 р.
	2012	2013	2014	2015	
Вироблено продукції, ц					
Зернові та зернобобові – усього з них	91443	85397	65930	29099	31,8
Пшениця озима	16995	4060	9637	2544	15,0
Гречка	114	619	1064	397	зб. у 3,5 р.
Кукурудза на зерно	66075	78629	46882	14720	22,3
Ячмінь (озимий і ярий)	7169	1181	4890	8910	124,3
Овес	1090	908	3457	2528	зб. у 2,3 р.
Соняшник	398	-	2684	2692	зб. у 6,7 р.
Соя	300	466	1834	1919	зб. у 6,4 р.
Ріпак	2574	3325	1575	-	-
Зібрана площа, га					
Зернові та зернобобові – усього з них	1549	1665	1851	1340	86,5
Пшениця озима	390	135	230	74	19,0
Гречка	15	53	98	61	зб. у 4 р.
Кукурудза на зерно	860	1289	1230	792	92,1
Ячмінь (озимий і ярий)	245	130	180	343	140,0
Овес	39	58	113	70	179,5
Соняшник	30	-	175	133	зб. у 4,4 р.
Соя	30	48	126	280	зб. у 9,3 р.
Ріпак	110	175	82	-	-
Урожайність, ц/га					
Зернові та зернобобові – усього з них	59,0	51,3	35,6	21,7	36,8
Пшениця озима	43,6	30,1	41,9	34,4	78,9
Гречка	7,6	11,7	10,9	6,5	85,5
Кукурудза на зерно	76,8	61,0	38,1	18,6	24,2
Ячмінь (озимий і ярий)	29,1	9,1	27,2	26,6	91,4
Овес	27,9	15,6	30,6	36,1	129,4
Соняшник	13,3	-	15,3	20,2	151,9
Соя	10,0	9,7	14,6	6,9	69,0
Ріпак	23,4	19,0	19,2	-	-

Розроблено авторами за даними річної звітності ТОВ «Поділля Агроінвест»

Вінницької області. Площа ріллі в даному підприємстві в 2015 р. становила 1455 га, а середньооблікова чисельність працівників складала 75 чол. Спеціалізується ТОВ «Поділля Агроінвест» на виробництві продукції рослинництва, зокрема вирощуванні зернових і технічних культур. Аналіз динаміки розвитку рослинництва в зазначеному підприємстві свідчить, що виробництво зернових і зернобобових культур в 2015 р., порівняно з 2014 р., скоротилося на 55,9%, а порівняно з 2012 р. – на 68,2% (табл. 1).

Виробництво зернових і зернобобових в ТОВ «Поділля Агроінвест» представлене такими культурами як пшениця озима, гречка, кукурудза на зерно, ячмінь та овес. Протягом 2012-2015 рр. посівні площі зернових у середньому скоротилися – на 13,5%, а посівні площі та валові збори таких зернових як гречка, ячмінь та овес – зросли. В цей же період значно знизилась урожайність зернових і зернобобових культур – з 59 ц/га до 21,7 або на 63,2%. Можна припустити, що таке суттєве зниження врожайності зернових культур у досліджуваному господарстві пов'язане, в першу чергу, з економією виробника на мінеральних ресурсах і на впровадженні в виробництво високоврожайних сортів. Із сукупності зернових культур, які вирощуються в господарстві, протягом досліджуваного періоду зросла врожайність тільки вівса – на 29,4%.

Розвиток рослинництва в ТОВ «Поділля Агроінвест» на протязі 2012-2015 рр. характеризується зосередженням виробництва на вирощуванні таких зернових культур як гречка, овес і ячмінь та на виробництві технічних культур, зокрема соняшнику, та сої – зернобобової й одночасно технічної олійної культури. Що ж стосується пшениці озимої та кукурудзи на зерно, то в 2015 р., порівняно з 2012 р. обсяги їх виробництва скоротилися, відповідно, на 85 і 77,7%.

Хоча кон'юнктура аграрного ринку надзвичайно мінлива, протягом останніх років на сою та соняшник утримується постійний зростаючий

попит, який підтверджується закупівельними цінами. Відповідно така тенденція стимулює збільшення обсягів виробництва зазначених культур вітчизняними аграріями й ТОВ «Поділля Агроінвест» тут не є винятком. Так, протягом 2012-2015 рр. господарство постійно збільшувало посівні площі соняшнику та сої і в 2015 р. валовий збір цих культур в господарстві, порівняно з 2012 р., збільшився більше ніж у 6 разів. При цьому, якщо врожайність соняшника збільшилась на 52%, то врожайність сої зменшилась на 31%. Так як соя має потребу у великій кількості вологи, то однією з причин суттєвого зниження врожайності сої в 2015 р. експерти називають високий температурний режим і відсутність опадів на території регіону в період дозрівання культури [6]. Хоча, не можна не відмітити те, що в ТОВ «Поділля Агроінвест» протягом всього досліджуваного періоду спостерігається досить низька врожайність сої, порівняно з загальнодержавним рівнем – 21,6 ц/га [5].

Про те, що в ТОВ «Поділля Агроінвест» слідкують за ситуацією на ринку свідчить не тільки орієнтація на вирощування соняшнику й сої, а й розвиток виробництва гречки протягом 2012-2015 рр., на яку є стабільний попит і дефіцит якої в Україні в 2015 р. був на рівні 110 тис тонн. Так, якщо посівні площі під гречкою в країні зменшилися з 573,5 тис га у 2000 році до 137 тис в 2015 р., а валовий збір зерна гречки зменшився з 480,6 тис тонн в 2000 році до 110 тис у 2015 році [3], то в ТОВ «Поділля Агроінвест» посівні площі зазначеної культури в досліджуваній період збільшилися в 4 р., а валові збори – в 3,5 р. Хоча це відбулося при зниженні врожайності на 14,5% та за край низького її рівня – 6,5 ц/га в 2015 р. В той час як врожайність гречки навіть в теперішніх екологічних умовах може сягати 20 центнерів з гектара, а потенційний рівень врожайності новостворених сортів 25-42 ц/га [8]. Тобто знову ж таки стоїть питання впровадження високопродуктивних сортів і технологій.

Таблиця 2

**Економічна ефективність виробництва сільськогосподарських культур
(на прикладі ТОВ «Поділля Агроінвест»)**

Показник	Роки				2015 р. у % до 2012 р.
	2012	2013	2014	2015	
Продуктивність праці, люд/год	116,6	156,9	109,9	48,5	41,6
- зернові та зернобобові – усього	0,5	-	4,5	4,5	зб. у 9 р.
- соняшник	0,4	0,9	3,1	3,2	зб. у 8 р.
Повна собівартість 1 ц реалізованої продукції, грн	137,3	94,8	160,3	229,9	167,4
- зернові та зернобобові – усього	326,6	-	273,7	516,3	158,1
- соняшник	248,1	291,8	-	702,7	зб. у 2,8 р.
Ціна реалізації 1 ц, грн	149,4	98,5	145,6	235,2	157,4
- зернові та зернобобові – усього	349,2	-	484,8	686,4	196,6
- соняшник	302,3	299,7	-	709,9	зб. у 2,3 р.
Прибуток (збиток) на 1 ц реалізованої продукції, грн	12,1	3,7	-14,7	5,3	43,8
- зернові та зернобобові – усього	22,6	-	211,1	170,1	зб. у 7,5 р.
- соняшник	54,2	7,9	-	7,2	13,3
Рівень рентабельності (збитковості), %	8,8	3,9	-9,2	2,3	X
- зернові та зернобобові – усього	6,9	-	77,1	32,9	X
- соняшник	21,8	2,7	-	1,0	X

Розроблено авторами за даними річної звітності ТОВ «Поділля Агроінвест»

Викликає зацікавлення розвиток виробництва вівса в ТОВ «Поділля Агроінвест» у зв'язку з тим, що ситуація подібна з виробництвом гречки. При тому, що в цілому по Україні й у Вінницькій області, зокрема, валові збори вівса й посівні площі під ним скорочуються протягом останніх років, досліджуване господарство нарощує виробництво даної культури. Так, протягом 2012-2015 рр. у ТОВ «Поділля Агроінвест» валові збори вівса збільшилися в 2,3 р., зібрана площа – на 79,5%, урожайність – на 29,4%. Зростання врожайності свідчить про інтенсивний розвиток виробництва вівса. Якщо господарство розвиває цей напрям, можна припустити, що воно має ефективні канали збуту даної продукції.

Досліджуючи розвиток рослинництва, не можна оминати увагою економічну ефективність виробництва сільськогосподарських культур, яка характеризується не тільки урожайністю, а й іншими показниками, такими як: продуктивність праці, собівартість 1 ц зерна, ціна реалізації 1 ц зерна, прибуток в розрахунку на 1 ц зерна, рівень рентабельності.

Аналіз показників економічної ефективності виробництва сільськогосподарських культур у ТОВ «Поділля Агроінвест» свідчить, що зросла продуктивність праці при вирощуванні соняшнику й сої – в 9 і 8 разів відповідно (табл. 2). Можливо, очікуючи, віддачу від даних культур, у господарстві максимально зосереджували техніку та найбільш раціонально організували роботу працівників передусім на їх виробництві. Як результат – зростання продуктивності праці і, відповідно, збільшення валових зборів сої та соняшнику.

Як і в цілому в державі та в Вінницькій області в досліджуваному підприємстві протягом 2012-2015 рр. зросла повна собівартість 1 ц продукції рослинництва: зернових і зернобобових – на 67,4%, соняшнику – на 58,1%, сої – у 2,8 рази. Переважно це відбулося в зв'язку з подорожчанням основних складових в структурі собівартості через обвал гривні. Так, ціни на паливно-мастильні матеріали в 2014-2015 рр. вирости більше ніж в 1,8 рази [3]. Крім того, відповідно з рівнем девальвації зросла вартість більшості добрив і засобів захисту рослин, що традиційно імпортується з-за кордону.

Реалізаційні ціни на продукцію рослинництва також продемонстрували тенденцію до зростання, що дозволило аграріям уникнути збитко-

вості виробництва. Що стосується прибутковості й рентабельності продукції рослинництва, то лідирує за даними показниками така культура як соняшник, що в останні роки є традиційним не тільки для Вінницької області, а й для всієї України. Рівень рентабельності зернових і зернобобових культур у ТОВ «Поділля Агроінвест» протягом досліджуваного періоду зменшувався й у 2015 р. становив 2,3%. Порівняно з 2012 р. у 2015 р. у господарстві відбулося зменшення рівня рентабельності виробництва сої на 20,8 п.п., що є досить не типовим явищем для регіону й країни в цілому, так як офіційні показники рентабельності виробництва соєвих бобів в Україні за останні роки коливалися в межах 10-20%. Можливо в досліджуваному підприємстві мала місце нераціональна організація праці, нераціональне використання техніки, відсутність високоврожайних сортів, ефективних каналів реалізації готової продукції тощо.

Висновки і пропозиції. Аналіз розвитку рослинництва у Вінницькій області, проведений на підставі річних звітів ТОВ «Поділля Агроінвест», типового сільськогосподарського підприємства регіону, підтверджує наявність дисбалансу в галузі рослинництва в сторону виробництва окремих прибуткових культур, зокрема соняшнику, сої та гречки. Розвиток виробництва сої та гречки в господарстві відбувається екстенсивним шляхом – за рахунок розширення посівних площ. Але цей факт має відносно позитивний характер, оскільки є підтвердженням того, що сільськогосподарські виробники Вінницької області слідкують за кон'юктурою ринку, прагнуть розвиватися, навіть за умов обмежених ресурсів і складних умов сьогодення. Для забезпечення в подальшому позитивної динаміки розвитку рослинництва виробникам доцільно максимально використовувати природно-кліматичний потенціал регіону, впроваджувати у виробництво якісний насінневий матеріал, виважені агротехнології, вносити оптимальну кількість мінеральних добрив під посіви, диверсифікувати виробництво, здійснювати пошук шляхів здешевлення процесу виробництва та пошук ефективних каналів збуту продукції. Безумовно, розвиток рослинництва на основі інтенсифікації виробництва вимагає додаткових вкладень, які сільськогосподарським виробникам вкрай важко знайти в умовах сьогодення й тому це питання вимагає подальших досліджень в майбутньому.

Список літератури:

1. Аналіз проблем і перспектив господарського розвитку Вінницької області <http://www.geograf.com.ua>
2. Головне управління статистики у Вінницькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vous.vin.ua>
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Економіка країни за 2015 рік. Урядовий кур'єр [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukurier.gov.ua>
5. Євтеєв О. Блискучі перспективи української сої. Агропрофі. Український тижневик ділової інформації <http://www.agroprofi.com.ua>
6. Маслак О. Соєві жнива 2015. Агробізнес сьогодні <http://www.agro-business.com.ua>
7. Сучасний стан зернової галузі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lektsii.net/1-96226.html>
8. Тараненко Л.К. Виробництво гречки в Україні не задовольняє попиту внутрішнього і експортного ринку <http://dporanta.prom.ua>

Мирзоева Т.В., Собчук И.А.

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

РАЗВИТИЕ РАСТИТЕЛЬНОСТИ В ВИННИЦКОЙ ОБЛАСТИ (НА ПРИМЕРЕ ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ООО «ПОДОЛЬЕ АГРОИНВЕСТ»)

Аннотация

Исследовано современное состояние производства сельскохозяйственных культур в Винницкой области (на примере ООО «Подолье Агроинвест»). В частности, проанализирована динамика развития растительности в 2012-2015 годах, основные показатели экономической эффективности производства отдельных видов растительной продукции. Уделено внимание факторам, которые влияют на развитие растительности. Предложены пути дальнейшего развития данной отрасли с учетом непостоянных условий современности.

Ключевые слова: растительность, развитие растительности, сельскохозяйственные культуры, урожайность, объемы производства, экономическая эффективность.

Mirzoeva T.V., Sobchuk I.A.

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

DEVELOPMENT OF PLANT-GROWER IN VINNYTSYA AREA (ON THE EXAMPLE OF LTD «PODILLYA AGROINVEST»)

Summary

The modern state of production of agricultural cultures is investigational in the Vinnytsya area (on the example of LTD «Podillya Agroinvest»). In particular, the dynamics of development of plant-grower is analysed in 2012-2015, basic indexes of economic efficiency of production of separate types of plant-grower products. Paid attention to the factors that influence on development of plant-grower. The ways of further development of this industry are offered taking into account the variable terms of present time.

Keywords: plant-grower, development of plant-grower, agricultural cultures, productivity, production volumes, economic efficiency.